

Руфанова
Вікторія Миколаївна,
старший викладач кафедри
кримінального права
та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ПОКАРАННЯ ЗА НЕЦІЛЬОВЕ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

Чинна редакція ст. 210 КК України містить дві частини, перша з яких надає ознаки основного складу злочину, а друга частина встановлює кримінальну відповідальність за вчинення аналізованого злочину в особливо великих розмірах, повторно або за попередньою змовою групою осіб.

За вчинення службовою особою нецільового використання бюджетних коштів у великих розмірах (станом на 2016 р. сума використаних усупереч цільового призначення коштів повинна складати *понад 689 тис грн.* (курсив наш), законодавцем встановлено такі альтернативні види покарань:

- 1) штраф у розмірі від 100 до 300 неоподатковуваних доходів громадян (від 1 700 до 5 100 грн);
- 2) виправні роботи на строк до 2 років;
- 3) обмеження волі на строк до 3 років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю на строк до 3 років або без такого.

З урахуванням положень ст. 12 КК України цей злочин є невеликої тяжкості, оскільки не передбачає покарання у вигляді позбавлення волі, а закріплює інші більш м'які види покарань.

На нашу думку, під час конструювання санкції аналізованої статті законодавцем не в повній мірі дотримано принцип справедливості, зокрема в частині визначення розміру штрафу. Видається не зрозумілим значний розрив у розмірі завданих збитків розміром штрафу, який повинна сплатити винна особа (не більше 5 тис. 100 грн.). В даному випадку законодавцем не дотримано принцип відповідності тяжкості вчиненого злочину та призначеного покарання за нього. Якщо це злочин невеликої тяжкості, то і розмір штрафу бажано було б визначити відповідно до ст. 12 КК України в розмірі понад 3 тис. неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Поряд з цим, викликає здивування, що за вчинення службового корупційного злочину у санкції статті передбачено покарання у вигляді виправних робіт. Нагадаємо, що відповідно до ст. 57 КК України покарання у вигляді виправних робіт відбувається за місцем роботи засудженого з

відрахуваннями в дохід держави від 10 до 20 % доходу. Тобто, особа, яка вчинила нецільове використання бюджетних коштів, може залишитися на своїй посаді і продовжувати вчиняти злочинні діяння, пов'язані з бюджетними коштами. Тому виправні роботи взагалі неприпустимо призначати за вчинення службових злочинів.

Вважаємо, що найбільш оптимальним видом покарання за цей злочин є обмеження волі з на строк до 3 років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю на строк до 3 років. Саме обмеження волі на нашу думку здатне максимально реалізувати принцип спеціальної превенції покарання та не допустить негативного впливу на особу, який вона може отримати у разі відбування покарання у виді позбавлення волі. Завдяки специфічному режиму відбування цього покарання особа залучається до праці та постійно перебуває під наглядом.

Частиною 2 ст. 210 КК України встановлено наступні види покарань за вчинення аналізованого злочину в особливо великих розмірах, повторно або за попередньою змовою групою осіб:

- 1) обмеження волі на строк від 2 до 5 років;
- 2) позбавлення волі на строк від 2 до 6 років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Виходячи із санкції статті, вчинення нецільового використання бюджетних коштів за наявності кваліфікуючих ознак є тяжким злочином, оскільки до особи може бути застосовано позбавлення волі на строк до 6 років. В цьому випадку також можемо піднімати питання про певну невідповідність розміру заподіяної шкоди та виду покарання.

Аналіз судової практики свідчить, що за подібні злочини суд призначає покарання у виді обмеження волі і одразу ж звільняє особу від реального відбування покарання на підставі ст. 75 КК України зі встановленням іспитового строку. Тобто, винна особа практично не зазнає суттєвих обмежень. Тому, було б правильним доповнити санкцію ч. 2 ст. 210 КК України покаранням у вигляді штрафу, розмір якого відповідав би тяжкості злочину, відповідно до ст. 12 КК України на рівні не більше 25 тис. неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (425 тис грн).

Поряд з цим, викликає здивування, що санкція статті не містить такого альтернативного виду покарання як конфіскація майна, адже з урахуванням специфіки досліджуваного злочину, а також того факту, що нецільове використання бюджетних коштів є одним з видів службових зловживань, передбачення конфіскації майна та спеціальної конфіскації було б соціально оправданим. Це стосується випадків коли злочин вчинено умисно та з корисливим мотивом. До того ж, доповнення санкції цим видом покарання цілком відповідає чинному кримінальному законодавству, зокрема ст. 59 КК України.

Продовжуючи роздуми в напрямку приведення кримінально-правової

санкції у відповідність до вимог сьогодення, слід згадати про поданий на розгляд Верховної Ради України депутатом Мураєвим Є.В. проект Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо підвищення відповідальності за нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням)» № 4407 від 13.04.2016 р. [1].

Зазначеним проектом Закону пропонується передбачити більш суворе покарання за вчинення нецільового використання бюджетних коштів. Так, за діяння, передбачене ч. 1 ст. 210 КК України, пропонується встановити покарання у вигляді позбавленням волі на строк до п'ятироків, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років. Тобто вноситься пропозиція виключити покарання у вигляді штрафу, виправних робіт та обмеження волі, тим самим замінити ці покарання на позбавлення волі на строк до п'яти років та обов'язковою умовою передбачити позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Зазначений законопроект передбачає конструювання складу злочину саме як злочину середньої тяжкості та значно посилює за нього покарання. Зрозуміло, що представлена законодавча ініціатива є одним з проявів активно впроваджуваної у вітчизняне законодавство антикорупційної стратегії, однак принцип економії кримінальної репресії віднесено на задній план. На наше суб'єктивне переконання, встановлення покарання у вигляді позбавлення волі не вирішить проблему вчинення службовою особою корисливого злочину у вигляді нецільового використання бюджетних коштів. Нами вбачається більш доцільним застосування альтернативних видів покарань, не пов'язаних з позбавленням волі. Зокрема, як вище зазначалося, вважаємо, що найбільш прийнятним є покарання у вигляді обмеження волі з обов'язковим позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

Змінюючи покарання за ч. 2 ст. 210 КК ініціатор законопроекту демонструє категоричність та безальтернативність. Зокрема пропонується виключити покарання у вигляді обмеження волі, натомість залишити позбавлення волі на строк від дванадцяти до п'ятнадцяти років або довічне позбавленням волі з конфіскацією майна. З урахуванням такої санкції злочин стає особливо тяжким за ступенем тяжкості. Аргументуючи такі радикальні пропозиції, Мураєвим Є.В. вважає, що саме така конструкція норми спроможна більш ефективно виконувати функції загальної та спеціальної превенції покарання.

На нашу думку, що застосування позбавлення волі як найгострішого прояву кримінальної репресії вимагає більш обачного підходу, оскільки, крім позитивних, цьому виду покарання властива й низка негативних моментів (таких, зокрема, як недостатня ефективність загальної превенції, стабільність рівня рецидиву, незворотні зміни психіки людини та її особистих

характеристик, що викликаються тривалим (понад п'ять-шість років) перебуванням її в місцях позбавлення волі). Тому важливим завданням є мінімізація негативних властивостей цього покарання, підвищення його ефективності як необхідного засобу захисту суспільства від найбільш небезпечних посягань, підтримання законності та правопорядку. Одним зі шляхів його вирішення є дотримання принципу справедливості під час призначення позбавлення волі [2, с. 4].

Отже, підсумовуючи вищевикладене зазначимо, що наукова спільнота, практичні працівники та законодавець повинні прагнути до того, щоб принцип справедливості покарання дотримувався у чинному законодавстві на найвищому рівні. Саме він акумулює в собі принципи законності, рівності громадян перед законом, гуманізму кримінального права, які у своїй сукупності характеризують якісну сторону справедливості. І тільки за умови справедливого Закону про кримінальну відповідальність він буде максимально ефективно реалізовувати одне з найважливіших своїх завдань – загальної та спеціальної превенції.

Список використаних джерел:

1. Проект Закону № 4407 від 13.04.2016 р. «Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо підвищення відповідальності за нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням)» № 4407 від 13.04.2016 р. [Електронний ресурс] : Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58706. – Дата звернення: 10.04.17. – Назва з екрану.

2. Скакун О.Є. Реалізація принципу справедливості в процесі призначення покарання у виді позбавлення волі [Текст]: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Скакун Олександр Євгенович; Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди – Х., 2011. – 22 с.

Філіпп

Анастасія Володимирівна,
старший викладач кафедри
кримінального права та
кримінології

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ДЕТЕРМІНАНТИ ПОШИРЕННЯ ТЕРОРИЗМУ ТА СЕПАРАТИЗМУ В УКРАЇНІ

Сьогодні однією з найбільших загроз національній безпеці є такі широкомасштабні явища як тероризм та сепаратизм, з якими Україна зіштовхнулася з початку агресії з боку сусідньої держави, та початку